

POSTANOWIENIE

14 maja 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Władysław Pawlak

na posiedzeniu niejawnym 14 maja 2025 r. w Warszawie

w sprawie ze skargi Z. B.

o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego postanowienia

Sądu Apelacyjnego w Poznaniu

z 5 grudnia 2023 r., I ACz 179/23,

wydanego w sprawie z wniosku Z. B.

z udziałem H. H.

o odmowę wykonania orzeczenia Sądu Państwa członkowskiego Unii Europejskiej,

1. odmawia przyjęcia skargi do rozpoznania;

2. zasądza od wnioskodawczyni na rzecz uczestnika kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł, z ustawowymi odsetkami za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia wnioskodawczyni niniejszego orzeczenia do dnia zapłaty, tytułem kosztów postępowania ze skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 18 grudnia 2022 r. Sąd Okręgowy w Zielonej Górze oddalił wniosek H. B. o odmowę wykonania postanowienia zaocznego Sądu Rejonowego w Kempten z 19 lutego 2019 r., sygn. akt 3 F 350/17, oraz orzekł o kosztach postępowania. Wnioskodawczyni powoływała się na okoliczność, że

wykonanie tego orzeczenia byłoby oczywiście sprzeczne z polskim porządkiem prawnym, tj. z zasadami wynikającymi z Konstytucji RP i z zasadami rządzącymi poszczególnymi dziedzinami prawa.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że wyżej opisanym postanowieniem zaocznym wnioskodawczynie została zobowiązana do zwrotu uczestnikowi H. H. samochodu osobowego marki A. (model limitowany), nr rej. [...], przy czym obowiązek ten mógł być zrealizowany w ciągu 20 dni od uprawomocnienia się postanowienia, zaś po jego bezskutecznym upływie wnioskodawczynie zobowiązana została do zapłaty na rzecz uczestnika odszkodowania w kwocie 232 845 euro z odsetkami w wysokości 5 punktów procentowych powyżej stopy bazowej, poczynwszy od upływu 20 dni od chwili uprawomocnienia się postanowienia. Jak wynika z uzasadnienia sądu niemieckiego wnioskodawczynie od 14 lutego 2017 r. nie wykonała zobowiązania poprzez wydanie tego pojazdu. Sąd Rejonowy w Kempten zarządził natychmiastową skuteczność postanowienia.

Sąd Okręgowy powołując się na stosowne przepisy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 1215/2012 w sprawie jurysdykcji uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (dalej „rozporządzenie nr 1215/2012”) wyjaśnił, że wbrew stanowisku wnioskodawczynie wykonanie postanowienia zaocznego Sądu Rejonowego w Kempten nie doprowadzi do oczywistej kolizji z porządkiem publicznym państwa polskiego, a także z gwarantowanymi konstytucyjnie prawami do sądu i dwuinstancyjności postępowania sądowego. W ocenie Sądu pierwszej instancji wnioskodawczynie nie została pozbawiona prawa do obrony przed sądem niemieckim ani też prawa do zaskarżenia orzeczenia tego sądu. Wnioskodawczynie otrzymała pouczenie o przysługujących jej uprawnieniach, w tym do zaskarżenia orzeczenia sprzeciwem i o obowiązku ustanowienia pełnomocnika w osobie adwokata. Zresztą jak wynika z zeznań wnioskodawczynie zrozumiała ona pouczenie o przymusie adwokackim, ale nie zdecydowała się na oddanie sprawy adwokatowi z powodu braku czasu i pieniędzy. Wnioskodawczynie wniosła samodzielnie sprzeciw od postanowienia zaocznego z naruszeniem przymusu adwokackiego i w dodatku z uchybieniem terminu. Z pouczenia bowiem jasno wynikało, że ewentualny środek zaskarżenia musi być złożony w terminie miesiąca,

licząc od daty jego doręczenia, w siedzibie sądu. Wnioskodawczyni nie zaskarżyła orzeczenia Sądu Rejonowego w Kempten o odrzuceniu jej sprzeciwu od opisanego wyżej postanowienia zaocznego z 19 lutego 2019 r.

Zażalenie wnioskodawczyni zostało oddalone postanowieniem Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z 5 grudnia 2023 r. Sąd drugiej instancji przyjął za własne ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji i podzielił przedstawioną w uzasadnieniu Sądu Okręgowego ocenę prawną żądania wnioskodawczyni. Podkreślił ponadto, że sporne postanowienie zaoczne nie dotyczy stosunków majątkowych wynikających z ustania małżeństwa pomiędzy wnioskodawczynią i uczestnikiem. Sama okoliczność, że samochód objęty postanowieniem zaocznym został nabyty przez uczestnika w trakcie trwania związku małżeńskiego z wnioskodawczynią nie oznacza jeszcze, że wszedł on do ich majątku wspólnego. Wszak został zakupiony przez uczestnika za środki finansowe ze spadku po jego bracie i tym samym stanowi jego wyłączną własność. Wnioskodawczyni powoływała się na darowiznę samochodu na jej rzecz, ale tego nie wykazała.

W skardze o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia wnioskodawczyni domagała się stwierdzenia niezgodności z prawem postanowienia Sądu drugiej instancji. Wskazała, że zaskarżone postanowienie jest sprzeczne z art. 51a § 1 ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych w zw. z art. 1 ust. 2 lit a i art. 45 ust. 1 rozporządzenia nr 1215/2012 oraz § 111 FamFG (niemieckiej ustawy o postępowaniu w sprawach rodzinnych oraz w niespornych sprawach jurysdykcyjnych), a także art. 385 k.p.c. w zw. z art. 382 k.p.c., art. 397 § 3 k.p.c. i art. 1146 § 1 pkt 2,3,4 oraz 7 k.p.c. w zw. z art. 1145 k.p.c. i art. 148 k.p.c., a ponadto z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP i art. 6 Europejskiej konwencji praw człowieka i podstawowych wolności w zw. z art. 1106² § 2 k.p.c. Zarzuciła naruszenie 1) art. 51a § 1 ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych w zw. z art. 1 ust. 2 lit a i art. 45 ust. 1 rozporządzenia nr 1215/2012 oraz § 111 i § 266 FamFG na skutek błędnego przyjęcia, że sprawa, w której Sąd Rejonowy w Kempten wydał postanowienie zaoczne nie jest sprawą rodzinną; 2) art. 385 k.p.c. w zw. z art. 382 k.p.c., art. 397 § 3 k.p.c. i art. 1146 § 1 pkt 2,3,4 oraz 7 k.p.c. w zw. z art. 1145 k.p.c. i art. 148 k.p.c. przez oddalenie zażalenia bez odniesienia się do wszystkich zarzutów i dowodów zgromadzonych w postępowaniu przed Sądami

obu instancji; 3) art. 1146 § 1 k.p.c. przez oddalenie wniosku o odmowę wykonania spornego postanowienia zaocznego, pomimo że: - zapadło ono w sprawie należącej do wyłącznej jurysdykcji sądów polskich; - wnioskodawczynie nie doręczono pisma wszczynającego postępowanie w sprawie sygn. akt 3 F 350/17, a przez to nie wdała się w spór co do istoty sprawy; - wnioskodawczynie w toku tamtego postępowania została pozbawiona możliwości obrony swych praw; - uznanie tego orzeczenia byłoby sprzeczne z podstawowymi zasadami porządku prawnego RP; 4) art. 45 ust. 1 Konstytucji RP i art. 6 Europejskiej konwencji praw człowieka i podstawowych wolności w zw. z art. 1106² § 2 k.p.c. na skutek oddalenia wniosku o odmowę wykonania postanowienia zaocznego Sądu Rejonowego w Kempten mimo, że istniały podstawy do nieuznania tego orzeczenia, ponieważ zapadło w sprawie należącej do wyłącznej jurysdykcji sądów polskich przez co wnioskodawczynie została pozbawiona prawa do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 15 października 2020 r., III PZP - zasada prawna - Sąd Najwyższy wyjaśnił, że strona nie ma obowiązku skorzystania ze skargi nadzwyczajnej przed wniesieniem skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku. W konsekwencji nie było podstaw do odrzucenia skargi wnioskodawczynie przez wzgląd na brak skorzystania ze skargi nadzwyczajnej w celu wzruszenia skarżonego prawomocnego wyroku Sądu drugiej instancji (art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c.).

Należy jednak zwrócić uwagę, że wnioskodawczynie nie zaskarżyła postanowienia Sądu drugiej instancji skargą kasacyjną na podstawie art. 1153²⁴ k.p.c. w zw. z art. 1153²³ k.p.c. i nie podała przyczyn tego zaniechania. Niemniej jednak z powołanego art. 1153²⁴ k.p.c. wynika możliwość wniesienia skargi na niezgodność z prawem tego rodzaju orzeczenia Sądu drugiej instancji, nawet jeśli nie została wcześniej wniesiona skarga kasacyjna. Z uwagi na brak w tym przepisie szczególnej regulacji odnośnie do warunków wniesienia skargi na niezgodność z prawem prawomocnego postanowienia Sądu drugiej instancji ma odpowiednie

zastosowanie art. 424¹ § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., a zatem w takiej sytuacji, gdy nie została wniesiona skarga a kasacyjna skarżący powinien wykazać, że zachodzi wypadek wyjątkowy i zaskarżone orzeczenie narusza podstawowe zasady porządku prawnego lub konstytucyjne wolności albo prawa człowieka i obywatela.

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia. Jej celem jest uzyskanie prejudykatu umożliwiającego dochodzenie roszczeń odszkodowawczych za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem wykonywanie władzy publicznej (art. 417¹ § 2 k.c.).

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego niezgodność z prawem orzeczenia rodząca odpowiedzialność odszkodowawczą Skarbu Państwa musi mieć charakter kwalifikowany, elementarny i oczywisty. Orzeczenie niezgodne z prawem to orzeczenie niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i nie podlegającymi różnej wykładni przepisami albo wydane w wyniku szczególnie rażąco błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania prawa, które jest oczywiste i nie wymaga głębszej analizy prawnej. Tylko w takim przypadku orzeczeniu sądu można przypisać cechy bezprawności. Istotą władzy sądowniczej jest orzekanie w warunkach niezawisłości, w sposób bezstronny, zależny nie tylko od obowiązujących ustaw, ale także od wewnętrznego przekonania sędziego oraz jego swobody w ocenie praw i faktów stanowiących przedmiot sporu. Treść orzeczenia, jak wspomniano wyżej, zależy również od wyników wykładni, które mogą być różne, w zależności od jej przedmiotu, i przyjętych metod. W związku z tym, może istnieć wiele możliwych interpretacji, a sam fakt wykładni z natury rzeczy cechuje subiektywizm. (zob. uzasadnienia wyroków Sądu Najwyższego z dnia 7 lipca 2006 r. I CNP 33/06, OSNC 2007, nr 2, poz. 35, z dnia 31 marca 2006 r. IV CNP 25/05, OSNC , nr 1, poz. 17, z dnia 17 maja 2006 r., I CNP 14/06 nie publ., z dnia 13 maja 2009 r. IV CNP 122/08, nie publ, z dnia 3 czerwca 2009 r. IV CNP 116/08 nie publ.).

Celem wstępnej selekcji w odniesieniu do tego rodzaju środka, przewidzianej w art. 424⁹ k.p.c., jest wyeliminowanie skarg oczywiście bezzasadnych, które bez konieczności wnikliwej analizy prawnej powinny być oddalone. Oczywista

bezzasadność skargi, jako kryterium dozwolonego wyłączenia zachodzi, gdy powołane podstawy skargi już przy pierwszej ocenie pokazują, że faktycznie nie ma możliwości ich uwzględnienia, ponieważ nie miały miejsca, albo nie mogły mieć wpływu na kształt orzeczenia. Nie ma zatem potrzeby prowadzenia szerokiej analizy prawnej i dokonywania pogłębionego badania trafności zaskarżonego orzeczenia, w odniesieniu do zastosowania prawa i jego wykładni. Ocena zasadności skargi polega na antycypowaniu niejako roli sądu, który orzekałby co do istoty sprawy z powództwa skarżącego o wynagrodzenie szkody wyrządzonej wydaniem prawomocnego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 kwietnia 2015 r., V CNP 57/14, nie publ.). W sytuacji, gdy z bezpośredniego oglądu sprawy wynika, że skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia byłaby oddalona, trzeba przyjąć, że jest ona oczywiście bezzasadna w rozumieniu art. 424⁹ k.p.c. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 2014 r., I BP 10/13, nie publ.).

Skarżąca nie wykazała, że zachodzi wyjątkowy wypadek polegający na tym, że z przyczyn niezawinionych i usprawiedliwionych nie mogła wnieść skargi kasacyjnej. Odnotować trzeba, że skarżąca nie zaskarżyła też w postępowaniu rozpoznawczym przed Sądem niemieckim postanowienia o odrzuceniu jej sprzeciwu od postanowienia zaocznego z 19 lutego 2019 r.

Niezgodność z prawem wynikająca z naruszenia podstawowych zasad porządku prawnego lub konstytucyjnych wolności albo praw człowieka występuje wtedy, gdy został naruszony przepis mający podstawowe znaczenie dla funkcjonowania demokratycznego państwa bądź normujący ujęte w rozdziale drugim Konstytucji RP wolności oraz prawa człowieka i obywatela (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 10 sierpnia 2007 r., IV CNP 90/07).

W stanie faktycznym sprawy rozpoznawanej przed Sądem niemieckim brak podstaw do tezy, że postanowienie zaoczne jest oczywiście nieprawidłowe pod względem procesowym, jak materialnoprawnym. Przede wszystkim bowiem brak podjęcia przez wnioskodawczynię obrony swoich praw nie był wynikiem wadliwości procesowych, lecz skutkiem jej zaniedbań (w zapoznaniu się z pouczeniem odnośnie do sposobu i terminu zaskarżenia postanowienia zaocznego oraz innych

wymogów środka zaskarżenia) i zaniechania skorzystania ze środka odwoławczego od postanowienia odrzucającego jej sprzeciw od postanowienia zaocznego. Ponadto wnioskodawczyni nie przedstawiła takich dowodów, w świetle których oczywistym było, że przysługuje jej tytuł prawnych do samochodu, który był przedmiotem sporu w postępowaniu rozpoznawczym przed Sądem niemieckim.

Z powyższych względów, Sąd Najwyższy na podstawie art. 424⁹ k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi do rozpoznania, a o kosztach postępowania skargowego orzekł na podstawie art. 98 § 3 k.p.c. w zw. z art. 424¹² k.p.c., art. 398²¹ k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c. oraz art. 108 § 1 k.p.c. i art. 13 § 2 k.p.c. Na zasądzone koszty składa się wynagrodzenie za zastępstwo procesowe ustalone według minimalnej stawki taryfowej (§ 8 ust. 1 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 5 pkt 2 i § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie, jedn. tekst: Dz. U. z 2023, poz. 1964 ze zm.).

[SOP]

[r.g.]